

Kesä on ohi, ja kesän leppeämpi ja vapaampi elämän tahti on vaihtunut syksyn arkiseen uurastukseen. Yliopistoissa on ryhdytty toteuttamaan pitkään valmisteltua tutkinnonuudistusta. Valmistelun yhteydessä on arvioitu uudelleen oppisisältöjä, opintokokonaisuuksien laajuuksia ja tutkinnon kokonaisrakennetta. Nyt voimme kerätä kokemuksia siitä, miten tässä on onnistuttu.

Tutkinnonuudistus alkoi ainakin omassa työyhteisössäni konkretisoitua silloin, kun tehtäväksemme annettiin tehdä »ydinainesanalyysi». Kun sain ensimmäisen tätä asiaa koskevan sähköpostiviestin, luulin ensin, että kyse on sähköpostitse kierrätettävästä pilakirjoituksesta. Totuus valkeni kuitenkin pian ja samalla myös hassunkurisen termin takana piilevä mieli: meidän oli yhteisesti pohdittava, mikä on keskeisintä tarjoamassamme opetuksessa. Oli pyrittävä myös muodostamaan näkemys siitä, mitä valmistuvien maisterien tulisi osata. Tämä on ollut mielekästä ja motivoivaa puuhaa. Samalla olen joutunut miettimään sitäkin, mitkä oman osaamiseni »ydinainekset» ovat, mitä annettavaa minulla on siihen yhteiseen tieto- ja taitopankkiin, jonka työtovereitteni ja laajemmankin fenistisen ja kielitieteellisen opettaja- ja tutkijayhteisön kanssa muodostamme.

Yksi tutkinnonuudistuksen iskulauseista on ollut: »Anna aikaa ajatella.» Viime talvena, kun uudistusta valmisteltiin uuden palkkajärjestelmän käyttöönoton, kehityskeskustelujen ja muun arkisen hyörinän keskellä, lauseen sanoma tuntui lähes irvokkaalta. Ulkoa päin satelevat velvoitteet, joiden täyttämistä vaadittiin viipymättä, eivät totisesti antaneet aikaa edes hengähtää, saati sitten ajatella. Miten voin antaa opiskelijoille aikaa ajatella, kun en itsekään ehdi ajatella? Tarkempi silmäys iskulauseen rakenteeseen paljastaa sen nerokkuuden: Käytetty yksikön toisen persoonan imperatiivimuoto jättää avoimeksi sen, kenet vastaanottajaksi ajatellaan. Antamisen hyötyjä ei myöskään ole spesifioitu. Nämä viittaussuhteet joutuu jokainen tykönään konstruoimaan sen kontekstuaalisen tiedon ja kokemuksen varassa, joka hänellä on. Ollessaan vielä virassaan Suomen Pankin edesmennyt pääjohtaja Matti Vanhala antoi haastattelun, jossa hän kertoi varaavansa kalenteriinsa aikoja, joihin hän ei sovi mitään tapaamisia eikä menoja. Hän siis antoi itselleen aikaa ajatella, ja tätä itselle varattua aikaa hän piti yhtä suuressa arvossa kuin kokouksia ja palaverreja.

Tutkinnonuudistuksessa on asetettu opintoaikoja koskevia tavoitteita: kandidaatin-tutkinto tulisi suorittaa kolmessa vuodessa, maisterintutkinto viidessä. Ulkoisesti mitattavan ajan lisäksi meillä on oma sisäinen aikamme, esimerkiksi se aika, jonka tarvitsemme saavuttaaksemme maisterin valmiudet. Joskus opettajana on sellainen tuntu, ettei valmistuva opiskelija ole vielä henkisesti valmis ottamaan vastaan tehtäviä, joihin hän on saanut muodollisen pätevyden, aivan samaan tapaan kuin äitinä tai isänä voi olla huolissaan siitä, onko aikuistuva lapsi riittävän kypsä itsenäiseen elämään. Elämä kuitenkin opettaa, usein paremmin ja kouriintuntuvammin kuin äiti tai isä, koulu tai yliopisto. »Oppia ikä kaikki», opettaa sananlasku — voimme itse miettiä, ketä ja kenelle. ■

MARJA-LIISA HELASVUO